

TÁRGY: Építészeti alapismeretek	TANÉV	FÉLÉV	ÉVFOLYAM
ELŐADÓ: Vasáros Zsolt DLA egyetemi docens Helfrich Szabolcs egyetemi adjunktus	2009/2010.	I.	N.III. Műszaki menedzser

Az ókori görög építészet – óravázlat

- Az ókori görög kultúra az i.e. 2. évezred végén a Balkán-félsziget déli részén, Kisázsia nyugati partvidékén és az Égei-tenger szigetein alakul ki. Az i.e. VIII. századtól kezdve a görög telepések a Mediterráneum partvidékét és szigeteket is benépesítik, továbbá a Fekete-tenger mentén is jelentős kolóniákat hoznak létre.
- Kronológiai áttekintés:
 - Görög őskor: i.e. 2. évezred vége-i.e. VIII. század vége
 - Archaikus kor: i.e. VII-VI. század
 - Klasszikus kor: i.e. V-IV. század
 - Hellénizmus vagy késővirágzás: i.e. 323-i.e. 146
- A görög kultúra alapja szintén a vallás, így az építészet monumentális feladatainak jelentős részét is a vallási célú épületek, szentélykörzetek jelentik. A templomok, oltárok mellett, a fogadalmi ajándékok őrzésére szolgáló kincsházak létesültek. További jelentős épületípusok, középületek:
 - Vallási ünnepek keretében rendezett játékok színhelyei, versenypályák, színházak - a színházak fedetlenek, a nézőtér a terep adottságai szerint abból kivájt, a szkené fala épített.
 - Lakóházak: kezdetben megaron-szerűek, majd kialakul a belső udvar köré szervezett, jellegzetes háztípus.
 - Jellegzetes középületípus a poliszok tanácssterme, az ún. buleutérion.
 - A városok fontos közéleti és kereskedelmi központja az agora. A teret sztoák, azaz oszlopcsarnokok veszik körül, amelyekből üzletek nyílhatnak.
 - A testnevelés fontos létesítményei a tornacsarnokok (gümnasziónok), és a palaisztrák (udvart övező oszlopcsarnokok, fürdő és egyéb létesítményekkel).
 - A futó- és lovasversenyekre megjelennek a stadionok és hippodromok.
 - A városkapuk előtt, utak mentén létesített temetőkben felállított síremlékek különféle típusúak, az egyszerű sztélé formájától a monumentális sírépítményig.
 - Városerősítés: az i.e. V. században általánossá válik a derékszögű utcahálózat, épülnek vízvezetékek, szennyvízcsatornák, differenciált középületek, városfalak, akropoliszok a lakosság védelmére.
- A görög építészet tér- és tömegalakításának, szerkezeti megoldásainak jellegzetességeit a templomokon ismerhetjük meg. Az égei kultúrában kiérlelt megaron épülettípust fejlesztik tovább, amely hosszanti elrendezésű épülettípus. A centrális terek eleve ritkák, sírépítményeknél előfordul. A leggyakoribb típus a peripterosz, azaz az oszlopsorral körülvett szentély. A templomok fedése síkfödémmel történik, valamennyi térrész magassága általában azonos. A tömegformálásra az egyszerű geometrikus elemek jellemzők. Összetett tömegek a hellenizmus idején kezdenek épülni. A tömeg, és a különböző részelemek arányai, kanonizálódásuk a klasszikus kor kezdetén formálódik véglegessé, sajátos modulrendszer segíti a tervezést. Az arányok nem merevek, a kedvező látvány érdekében optikai korrekciókat is végeznek a kivitelezés során.
- Az építőanyagként a monumentális épületeken követ használtak, amelyet általában élénk színűre festettek. Az építészet meghatározó alaktani eleme az oszloprend, a támaszgerendás rendszer művészi-architektonikus megfogalmazása. A klasszikus kor kiérleli a legharmonikusabb arányokat és formákat – a három alapvető oszloprend: dór, ión, korintuszi.
- Fontosabb, említett példák:
 - Olümpia: Heraion
 - Korinthosz: Apollón-templom
 - Athén: Akropolisz
 - Epidauros: színház
 - Halikarnasszosz: Mauszsoleum
 - Priéné városa
 - Pergamon városa

- Milétosz városa
 - Efezosz: Artemiszion
- A görög építészet rakja le az európai építészet alapjait. A templomok architektúrájának kimunkálásával új szemléletű monumentális építészetet hoz létre, amely harmonikus arányrendszerével egy újfajta igényességet tükröz. A városi kultúra több középülettípus kiérlelését eredményezi. A görög építészet hatása elsősorban az oszloprendek és az így kialakult homlokzatrendszerek átvételében, alkalmazásában érhető tetten. A római építészet továbbfejlesztésével, majd a reneszánsz újrafelfedezésével válik az európai építészet különböző stíluskorszakainak alapjává.

Ajánlott irodalom:

Szentkirályi Zoltán-Détshy Mihály: *Az építészet rövid története*, Műszaki Könyvkiadó, Budapest (több kiadásban)

Hajnóczy J. Gyula: *Az építészet története – Ókor II. Klasszikus kultúrák*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest